

ΣΕΦΕΡΗΣ

ΕΛΕΝΗ

**ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΗ**

Γ. Σεφέρης, Ελένη

ΤΕΥΚΡΟΣ

... ες γην εναλίαν Κύπρον, ου μ' εθέσπισεν
οικεῖν Απόλλων, όνομα νησιωτικόν
Σαλαμίνα θέμενον της εκεί χάριν πάτρας.

ΕΛΕΝΗ

Ουκ ήλθον ες γην Τρωάδ', αλλ' είδωλον ην.

ΑΓΓΕΛΟΣ

Τι φης;
Νεφέλης άρ' άλλως είχομεν πόνοους πέρι;

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ: ΕΛΕΝΗ

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες.»*

Αηδόνι ντροπαλό, μες στον ανασασμό των φύλλων,
συ που δωρίζεις τη μουσική δροσιά του δάσους
στα χωρισμένα σώματα και στις ψυχές
5 αυτών που ξέρουν πως δε θα γυρίσουν.
Τυφλή φωνή, που ψηλαφείς μέσα στη νυχτωμένη μνήμη
βήματα και χειρονομίες· δε θα τολμούσα να πω φιλήματα·
και το πικρό τρικύμισμα της ξαγριεμένης σκλάβας.

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες.»

Ποιες είναι οι Πλάτρες; Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί;
Έζησα τη ζωή μου ακούγοντας ονόματα πρωτάκουστα:
καινούριους τόπους, καινούριες τρέλες των ανθρώπων
ή των θεών·

η μοίρα μου που κυματίζει

ανάμεσα στο στερνό σπαθί ενός Αϊάντα

15 και μιαν άλλη Σαλαμίνα
μ' έφερε εδώ, σ' αυτό το γυρογιάλι.

Το φεγγάρι

βγήκε απ' το πέλαγο σαν Αφροδίτη·
σκέπασε τ' άστρα του Τοξότη, τώρα πάει νά 'βρει
την Καρδιά του Σκορπιού, κι όλα τ' αλλάζει.

20 Πού είν' η αλήθεια;

Ήμουν κι εγώ στον πόλεμο τοξότης·
το ριζικό μου, ενός ανθρώπου που ξαστόχησε.

Σχόλιο [Tr1]: προωθεί συνειρμούς, αφηγηματικό μοτίβο, δηλωτικό της έμπνευσης του ποιητή και της μουσικότητας του ποιήματος
δραματικό στοιχείο: στήνεται το σκηνικό, ακολουθεί ο δραματικός μονόλογος

Σχόλιο [Tr2]: επίκληση στη «μούσα» που δίνει την έμπνευση, η αιτία της αγρύπνιας του ποιητή, η αιτία να τραγουδήσει τις μνήμες του

Σχόλιο [Tr3]: αυτοβιογραφικά στοιχεία του Τεύκρου - ποιητή

Σχόλιο [Tr4]: η τρέλα του Αϊάντα: αφορμή για την τιμωρία και εξορία του Τεύκρου

Σχόλιο [Tr5]: η μοίρα αλλά και το αυτεξούσιο του ανθρώπου

Σχόλιο [Tr6]: σύμβολο που παραπέμπει στον έρωτα

Σχόλιο [Tr7]: σύμβολο που παραπέμπει στον έρωτα

Σχόλιο [Tr8]: σύμβολο που παραπέμπει στον έρωτα

Σχόλιο [Tr9]: σύμβολο που παραπέμπει στον έρωτα

Σχόλιο [Tr10]: σύμβολο που παραπέμπει στον πόλεμο

Σχόλιο [Tr11]: σύμβολο που παραπέμπει στον πόλεμο

Αηδόνι ποιητάρη,

σαν και μια τέτοια νύχτα στ' ακροθαλάσσι του Πρωτέα

- 25 σ' άκουσαν οι σκλάβες Σπαρτιάτισσες κι έσυραν το θρήνο,
κι ανάμεσό τους —ποιος θα το 'λεγε;— η Ελένη!
Αυτή που κυνηγούσαμε χρόνια στο Σκάμαντρο.
Ήταν εκεί, στα χείλια της ερήμου· την άγγιξα, μου μίλησε:
«Δεν είν' αλήθεια, δεν είν' αλήθεια» φώναζε.

- 30 «Δεν μπήκα στο γαλαζόπλωρο καράβι.
Ποτέ δεν πάτησα την αντρεωμένη Τροία».

Με το βαθύ στηθόδεσμο, τον ήλιο στα μαλλιά, κι αυτό
το ανάστημα

ίσκιοι και χαμόγελα παντού
στους ώμους στους μηρούς στα γόνατα·

- 35 ζωντανό δέρμα, και τα μάτια
με τα μεγάλα βλέφαρα,
ήταν εκεί, στην όχθη ενός Δέλτα.

Και στην Τροία;

Τίποτε στην Τροία — ένα είδωλο.

Έτσι το θέλαν οι θεοί.

- 40 Κι ο Πάρης, μ' έναν ίσκιο πλάγιαζε σα να ήταν
πλάσμα απόφιο·
κι εμείς σφαζόμασταν για την Ελένη δέκα χρόνια.

Μεγάλος πόνος είχε πέσει στην Ελλάδα.

Τόσα κορμιά ριγμένα
στα σαγόνια της θάλασσας στα σαγόνια της γης·

- 45 τόσες ψυχές
δοσμένες στις μυλόπετρες, σαν το σιτάρι.
Κι οι ποταμοί φουσκώναν μες στη λάσπη το αίμα
για ένα λινό κυμάτισμα για μια νεφέλη
μιας πεταλούδας τίναγμα το πούπουλο ενός κύκνου

- 50 για ένα πουκάμισο αδειανό, για μίαν Ελένη.
Κι ο αδερφός μου;

Αηδόνι αηδόνι αηδόνι,

τ' είναι θεός; τι μη θεός; και τι τ' ανάμεσό τους;

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες.»

Δακρυσμένο πουλί,

στην Κύπρο τη θαλασσοφίλητη

- 55 που έταξαν για να μου θυμίζει την πατρίδα,
άραξα μοναχός μ' αυτό το παραμύθι,
αν είναι αλήθεια πως αυτό είναι παραμύθι,

Σχόλιο [Tr12]: από ντροπαλό μετατρέπεται σε ποιητάρης και δημιουργεί ποίηση

Σχόλιο [Tr13]: δραματικό στοιχείο: στήνεται σκηνικό

Σχόλιο [Tr14]: απάτη του Τεύκρου

Σχόλιο [Tr15]: αισθησιακή περιγραφή της Ελένης

Σχόλιο [Tr16]: επαναφορά του θέματος της μοίρας

Σχόλιο [Tr17]: η τραγικότητα του Τεύκρου

Σχόλιο [Tr18]: η τραγικότητα του ενός παραλληλίζεται με την τραγικότητα των πολλών

Σχόλιο [Tr19]: μεταφορές, εικόνες: δεινά του πολέμου

Σχόλιο [Tr20]: τραγικότητα, ανύπαρκτη η αιτία του πολέμου, αναίτιος ο χαμός τόσων ανθρώπων → από το ατομικό περνάμε στο συλλογικό

Σχόλιο [Tr21]: αναζητά τα όρια ανάμεσα στην θείκη και ανθρώπινη ελευθερία

Σχόλιο [Tr22]: το αηδόνι γίνεται δακρυσμένο πουλί

αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι δε θα ξαναπιιάσουν
τον παλιό δόλο των θεών:

αν είναι αλήθεια

- 60 πως κάποιος άλλος Τεύκρος, ύστερα από χρόνια,
ή κάποιος Αίαντας ή Πρίαμος ή Εκάβη
ή κάποιος άγνωστος, ανώνυμος, που ωστόσο
είδε ένα Σκάμαντρο να ξεχειλάει κουφάρια,
δεν το 'χει μες στην μοίρα του ν' ακούσει
65 μαντατοφόρους που έρχονται να πούνε
πως τόσος πόνος τόση ζωή
πήγαν στην άβυσσο
για ένα πουκάμισο αδειανό για μιαν Ελένη.

Σχόλιο [Tr23]: ο Τεύκρος, ο ποιητής,
όλοι κατάλαβαν το δόλο των θεών

Σχόλιο [Tr24]: παράπονο για το
ξεγέλασμα των λαών για τους πολέμους
και για το ξεγέλασμα του κυπριακού λαού